

УДК 346.62(477)

Надієнко О.І.¹, Пеліх А.І.²

¹ канд. юрид. наук, доц. НУ «Запорізька політехніка»

² студ. гр. Ю-112м НУ «Запорізька політехніка»

КРЕДИТНИЙ ДОГОВІР: ПОНЯТТЯ, ФУНКЦІЇ, ВИДИ

Кредитний договір – це цивільно-правовий документ, який визначає взаємні юридичні права і обов'язки та економічну відповідальність банку і клієнта (позичальника) з приводу проведення кредитної операції.

За кредитним договором банк або інша фінансова установа (кредитодавець) зобов'язується надати грошові кошти (кредит) позичальникові у розмірі та на умовах, встановлених договором, а позичальник зобов'язується повернути кредит та сплатити проценти (ст. 1054 ЦК України).

Сторонами договору є кредитодавець та позичальник.

Кредит як інститут фінансової системи держави виконує емісійну, розподільчу і контрольну функції. Ці функції взаємозалежні і мають у кредитуванні специфічні особливості. Емісійна функція здійснюється шляхом випуску і розміщення цінних паперів. Ринок цінних паперів доповнює систему банківського кредитування і взаємодіє з нею.

Нестача платіжних засобів в економіці також може покриватись за рахунок розширення комерційного кредиту.

Розподільча функція проявляється в процесі мобілізації та витрачання централізованих і децентралізованих фондів коштів, у розподілі та перерозподілі національного доходу між суб'єктами господарської діяльності. Отже, в умовах ринкової економіки зазначена функція сприяє вдосконаленню кредитної політики з метою регулювання грошового обігу і здійснення ефективного впливу на економічні процеси в державі.

Контрольна функція забезпечує нагляд за правильним і ефективним використанням коштів, що надаються клієнтурі банками, та за їх поверненням у певні строки.

В умовах ринку розрізняють такі види кредиту: банківський, комерційний, іпотечний, податковий, споживчий (товарний), державний і міжнародний.

Банківський кредит – грошова позика, що надається банками та іншими кредитними установами функціонуючим підприємствам і підприємцям. Це найпоширеніша форма кредиту в період переходу до ринкової економіки.

Комерційний кредит – це кредит, який надається споживачу по-стачальником продукції у вигляді грошей або товарів з відстроченням платежу. В останньому випадку оформляється вексель як заставне зобов'язання покупця. У ньому зазначається сума позичених коштів і плата за кредит, терміни платежу та інші умови, узгоджені сторонами.

Іпотечний кредит – це особливий вид економічних відносин з приводу надання кредитів під заставу нерухомого майна. Кредиторами з іпотеки є іпотечні банки або спеціальні іпотечні компанії, а також комерційні банки. Позичальниками можуть бути юридичні та фізичні особи, які мають у власності об'єкти іпотеки або поручителів, які надають під заставу об'єкти іпотеки на користь позичальника. Як іпотеку при наданні кредиту доцільно використовувати житлові будинки, квартири, виробничі будівлі, споруди, магазини, земельні ділянки, що є власністю позичальника і не є об'єктом застави за іншою угодою.

Податковий кредит – це кредит, що надається фінансовим органам на основі кредитної угоди, укладеної підприємством з податковою адміністрацією, за місцем реєстрації підприємства, для сплати податків на прибуток.

Споживчий кредит – це кредит, що надається населенню у вигляді відстрочення платежу за товари довготермінового користування, на

закупівлю худоби, будівництво житла, садових будиночків та інші види послуг.

Державний кредит – це сукупність кредитних відносин між позичальником, в особі держави, та підприємцями і населенням як його кредиторами. Основними формами державного кредиту є державні ощадні сертифікати, казначейські зобов'язання, облігації, займи та грошово-речові лотереї. Через ці форми держава мобілізує грошові кошти юридичних і фізичних осіб на умовах повернення і оплачування та використовує їх на покриття державних витрат.

Міжнародний (зовнішньоекономічний) кредит – це позики, що одержують держава, банки, підприємці тощо від іноземних кредиторів або надають іноземним позичальникам.

Правові основи надання, використання і повернення кредиту визначено спеціальним Положенням, згідно з яким істотними умовами кредитного договору є забезпеченість, повернення, строковість, платність та цільове використання кредиту.

Кредитний договір укладається в письмовій формі і не може змінюватися в односторонньому порядку без згоди сторін. Кредитний договір, укладений з недодержанням письмової форми, є нікчемним (ст. 1055 ЦК України).

Позичальник має право відмовитися від одержання кредиту частково або в повному обсязі, повідомивши про це кредитодавця до встановленого договором строку його надання, якщо інше не встановлено договором або законом (п. 2 ст. 1056 ЦК України).

Таким чином, до функцій, що їх виконує кредитний договір, можна віднести специфічні та взаємозалежні емісійну, розподільчу та контрольну функції. Серед його видів в сучасних умовах виділяють банківський, комерційний, іпотечний, податковий, споживчий (товарний), державний та міжнародний.